

FIGURA LUI LENIN ÎN PRESA DIN TRANSILVANIA ÎNTRE 1917—1924

Figura lui Lenin nu a fost cunoscută în adevărata sa lumină de opinia publică a țării noastre înainte de eliberare. Doar câteva lucrări mai însemnate s-au scris despre Lenin, unele cu mai multă obiectivitate¹⁻², altele mai puțin obiective. Desigur, au apărut o serie de studii și articole scrise de publiciști progresiști care, fără să fie de acord cu principiile marxism-leninismului, au recunoscut totuși măreția omului, valorile gândirii și personalitatea genială a lui Lenin³. Presa legală și ilegală a mișcării comuniste din România ne furnizează o serie de date interesante, acestea însă în majoritatea lor au un caracter mai mult de aniversare decât de analiză adâncă a concepției leniniste⁴.

De data aceasta însă intenția noastră este să aruncăm o privire asupra periodicelor apărute în Transilvania pe vremea lui Lenin. Cum s-a reflectat rolul lui Lenin și ce s-a scris despre el în presa din Transilvania între anii 1917—1924, deci între anii care s-au scurs de la revoluția burghezo-democratică din martie 1917, mai bine zis de la reîntoarcerea sa în Rusia, pînă la moartea survenită în 1924. Oglinda presei ne arată într-o oarecare măsură și interesul intelectualității față de desfășurarea revoluției.

În coloanele presei din Cluj, primele știri despre revoluția din Rusia apar încă în luna martie 1917. Ziarul *Ellenzék*, în zilele de 14 și 15 martie, publică știri despre evenimentele din Rusia, arătînd că „revoluția de la Petersburg era îngrozitoare”. Un articol de fond, intitulat „Stările din Rusia”, nu crede în izbucnirea unei revoluții adevărate, presupune că e vorba numai despre demonstrații de stradă, dar dacă „totuși ar fi o revoluție, trebuie s-o salutăm, deoarece ne-ar aduce pacea”⁵. În ziua următoare același ziar scrie deja despre revoluție și anunță demisia țarului⁶, iar în ziua de 17 martie publică apelul muncitorilor ruși către militari: „Nu trageți asupra noastră! Noi vrem ca soarta Rusiei să nu fie dirijată de miniștri trădători și tilhari, ci de miniștri care să pună capăt războiului, acestui război care

¹⁻² Sterie Diamandi, *Eroii revoluției ruse. Lenin, Troțki, Stalin*. București, Ed. „Cugetarea”, 1936, 290 p.

³ B. Brănișteanu, *Lenin*, în *Adevărul* din 31 ian. 1925; N. N. Matheescu, *Viața lui Lenin*, în *Societatea de mîine*, 1927, IV, nr. 25—32; Virgil Stănescu, *Lenin și revoluția rusă*, în *Acțiunea* (Călărași), 25 dec. 1929.

⁴ Ne referim la articole apărute între 1925—1933 în periodicele *Cultura proletară*, *Facla*, *Gînduri noi*, *Lupta de clasă*, *Scînteia*, *Deșteptarea*, *Apărătorul proletar*, *Tînărul leninist*, *Brazda*, *Alarma*, *Frontul roșu*, *Clopotul*, *Steagul roșu*, *Lenin követői*, *Ifjú bolsevik*, *Vörös segély* etc.

⁵ *Ellenzék*, 14, 15 mart. 1917, nr. 60, 61.

⁶ *Idem*, 16 mart. 1917, nr. 62.

din soțiile voastre face văduve și din copiii noștri orfani. Soldați! Să vă alăturați nouă, să ne ajutați în distrugerea țarismului. Ieșiți din cazărmile voastre pe străzi și strigați cu noi: Jos războiul!”⁷.

Gazetele din Transilvania — printre altele *Drapelul* din Lugoj, *Gazeta Transilvaniei* din Brașov, *Ellenzék* și *Újság* din Cluj — în ultimele zile ale lunii martie 1917 descriu cu amănunte desfășurarea revoluției, zilele singeroase din Moscova, dorința de pace a maselor, creșterea puterii partidelor muncitorești și revendicarea tot mai hotărâtă a puterii de către proletariat. Încă în martie 1917, referindu-se la revoluția din februarie, *Drapelul* scrie despre „dorul de piine și pace” al populației din Petrograd și despre transformarea Rusiei în republică, și constată că „de cind cu revoluția rusească nu se mai poate lua cuvântul pace de la ordinea zilei”⁸. La începutul lunii aprilie 1917, apare prima știre despre rolul lui Lenin, datată din Zürich. Sub titlul „Declarația unui socialist rus”, ziarul *Ellenzék* scrie: „Conducătorul socialist rus Lenin, care trăiește în Elveția, a declarat că socialiștii ruși vor propune încheierea imediată a armistițiului. Lenin crede că Rusia este în preajma unei noi și adevărate revoluții”⁹.

În același ziar apare, la mijlocul lunii aprilie 1917, o altă știre despre Lenin, de data aceasta primită din Stockholm: „Conducătorul socialist rus a declarat următoarele colaboratorului ziarului *Dagens Nyheter*: „Stau în fruntea acțiunii celei mai energice, în favoarea păcii, în cea mai perfectă concordanță cu socialiștii francezi, elvețieni și germani, și sint sigur că peste patrușprezece zile mă voi reîntoarce la Stockholm cu delegația de pace rusă, în vederea pregătirilor concrete ale conferinței internaționale de pace”¹⁰. Tot atunci, *Gazeta Transilvaniei* semnalează „propaganda revoluționară în armata rusă”¹¹.

Ziarul *Ellenzék*, în ziua de 25 aprilie 1917, publică în prima pagină știrea din Petersburg că „Lenin este împotriva războiului”. În această știre citim că „în Rusia Lenin duce o agitație eroică împotriva războiului”. Vestea ne anunță următoarele: „Acest fost profesor al universității din Moscova, care a petrecut mulți ani în străinătate, în exil, începe acum lupta împotriva lui Ceidze și Kerenski, cerind foarte energic ca acești oameni să ia o atitudine hotărâtă împotriva lui Miliukov. De altfel, revoluționarii ruși au în programul lor de pace revendicările cu privire la independența Belgiei, Serbiei, Muntenegrului și României”¹². Peste câteva zile, tot acest ziar publică știrea că „Lenin, conducătorul socialiștilor revoluționari, care vrea încheierea imediată a păcii, a declarat că dacă nu rămâne altă soluție, guvernul provizoriu trebuie răsturnat printr-un război civil”¹³. *Drapelul* constată că „întreaga lume doritoare de pace privește astăzi cu mare încordare frământările uriașe din Rusia, de a căror cristalizare depinde soarta acestui război”. Într-un alt articol se subliniază importanța politicii sovietelor: „Negreșit, în întreaga lume face o impresie excelentă controlul exercitat de comitetul executiv al muncitorilor și militarilor ruși asupra declarațiilor guvernului provizoriu”¹⁴.

La începutul lunii mai 1917, apar însă știri contradictorii despre Lenin. Sub titlul „Împotriva lui Lenin”, ziarul *Ellenzék* anunță că comitetul executiv al muncitorilor și militarilor a condamnat agitația lui Lenin și a adepților lui. Comitetul executiv a hotărât că pentru contrabalansarea agitațiilor lui Lenin și ale adepților lui, va începe o contraagitație în presă și în rîndurile armatei¹⁵. Lenin „l-a demască pe Miliukov” — citim în alt număr; Lenin „a dispărut” — anunță un ziar din Stockholm; Lenin „a părăsit Petersburgul, deoarece siguranța sa personală este în pericol”¹⁶.

Împ de câteva săptămîni, prea puține știri sint publicate despre Lenin și despre mișcările revoluționare. Totuși, *Drapelul* publică „declarația comună a guvernului provizoriu și a comi-

⁷ *Idem*, 17 mart. 1917, nr. 63.

⁸ *Drapelul*, 11 (24), 16 (29) mart., 29 mart. (5 apr.) 1917, nr. 29, 31, 34.

⁹ *Ellenzék*, 5 apr. 1917, nr. 75.

¹⁰ *Idem*, 16 apr. 1917, nr. 87.

¹¹ *Gazeta Transilvaniei*, 15 (28) apr. 1917, nr. 41.

¹² *Ellenzék*, 23 apr. 1917, nr. 93.

¹³ *Idem*, 27 apr. 1917, nr. 97.

¹⁴ *Drapelul*, 25 apr. (8 mai), 27 apr. (10 mai) 1917, nr. 46, 47.

¹⁵ *Ellenzék*, 2 mai 1917, nr. 100.

¹⁶ *Idem*, 9, 11 mai 1917, nr. 106, 108.

tetului executiv al muncitorilor și militarilor ruși”¹⁷. Abia în ziua de 19 iunie 1917 se publică în ziarul *Ellenzék* vestea că „socialiștii ruși s-au scindat în patru fracțiuni” și „cele două extreme sînt reprezentate de Lenin și Plehanov”¹⁸.

Luna iunie 1917 este însă plină cu știri despre mișcări și agitații. „Lenin este păzit” e titlul unui articol în care se vorbește de influența crescîndă a englezilor asupra guvernului. „Ziarul lui Lenin, *Pravda*, nu se mai poate trimite pe fronturi. Mulți dintre adepții lui Lenin au fost arestați și chiar Lenin este pus sub pază polițienească”¹⁹.

Sub titlul „Mari tulburări în Rusia”, ziarul *Drapelul* publică un lung articol din care reținem următoarele: „Fracțiunea socialistă bolșevikiană, în frunte cu Lenin, care nu face parte din guvern și propagă revoluția proletarilor contra burghezimii, a înscenat din prilejul ofensivei rusești mari demonstrații armate la Petrograd și a deschis prin agenții săi o mare propagandă în armată, să nu dea ascultare ordinelor de atac, pentru că dușmanul nu este pe front ci în interiorul țării, fiind datorită proletarilor să lupte contra dușmanului intern și nu a celui extern...”. „Tulburările de stradă au fost la Petrograd foarte sîngeroase. Se susține că guvernul a pus mîna pe documente, că Lenin stă în serviciul plătit al Germaniei, și sub acest pretext a început guvernul cea mai violentă acțiune de extirpare contra aderenților lui Lenin, instigînd și mulțimea să atace pe acești trădători de patrie...”. „Cazacii au reușit să înăbușe la Petrograd tulburările și acum curge acțiunea de extirpare contra aderenților lui Lenin... Mai gravă e situația pe front pentru ruși, unde o serie de regimente, aderente lui Lenin, au denegat supunerea la ordinele de atac”²⁰.

Iată că a apărut din partea presei burgheze acuzația împotriva lui Lenin că e „trădător de patrie” și este „în slujba Germaniei”. În realitate, atacurile au dovedit intenția guvernului rus de a-l aresta pe Lenin și pe colaboratorii săi, și a nimici mișcarea bolșevicilor. Știrile contradictorii se mențin și în această perioadă. „Vor să-l aresteze pe Lenin” — scrie *Ellenzék*²¹. Din Stockholm se anunță — apare în *Drapelul* — că „Lenin și Trotzky s-au prezentat de bunăvoie judecătoriei, spre a scăpa de insultele mulțimii care voia să-i omoare”²².

Aproape nu este zi să nu apară ceva cu privire la Lenin și la mișcarea condusă de el. „Lenin se află la Kronstadt”, „Lenin în fruntea gărzilor roșii”, oferindu-i-se conducerea trupelor de gardă roșii la Petersburg²³. „Goana după Lenin și prietenii săi” — citim într-un alt număr. „Lenin s-a refugiat” împreună cu Kamenev, Zinoviev și Kozlovski, probabil în Finlanda²⁴. Într-un articol intitulat „Kerenski și Lenin”, autorul — după informații primite prin Stockholm — constată: „Soarta Rusiei este azi în mîinile lui Kerenski și Lenin. Lupta între cei doi conducători este așa de ascutită că unul dintre ei trebuie să cadă. Biruitorul va fi probabil Lenin”²⁵. Într-un alt articol se descrie cum a fost atacat Lenin și că în urma atentatului „în partidul lui Lenin, indignarea este foarte mare și se presupune că cel care l-a atacat a fost angajat”²⁶.

Atacul lui Kerenski împotriva lui Lenin este larg interpretat în ziarul burgheziei liberale, *Ellenzék* din Cluj. În articolul „Kerenski la lucru”, se arată că Kerenski duce o politică de tiran, „arestează pe adepții lui Lenin, îi aruncă în închisori și îi pune în fața consiliilor de război”. În același timp, campania de presă îl numește pe Lenin „agent german”. La Stockholm, Vorovsky, Radek și Fürstenberg au declarat presei că „acuzațiile că Lenin și tovarășii săi ar fi agenți germani sînt totalmente absurde”²⁷. „Apărătorul lui Lenin” este titlul unui articol în care este citat Maxim Gorki care declară că „de la început și pînă la sfîrșit, acuzația adusă împotriva lui Lenin că este agent german, că vrea să pregătească pogromuri antisemite și că a colaborat în secret cu reacționarii — este o calomnie josnică”²⁸.

¹⁷ *Drapelul*, 9 (22) mai 1917, nr. 52.

¹⁸ *Ellenzék*, 19 iun. 1917, nr. 138.

¹⁹ *Idem*, 11 iul. 1917, nr. 157.

²⁰ *Drapelul*, 11 (24) iul. 1917, nr. 46.

²¹ *Ellenzék*, 11 iul. 1917, nr. 157.

²² *Drapelul*, 11 (24) iul. 1917, nr. 78.

²³ *Ellenzék*, 21 iul. 1917, nr. 166.

²⁴ *Idem*, 24 iul. 1917, nr. 168.

²⁵ *Idem*, 25 iul. 1917, nr. 169.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Idem*, 26 iul. 1917, nr. 170.

²⁸ *Idem*, 28 iul. 1917, nr. 172.

Disparația lui Lenin este semnalată zilnic. „Lenin a dispărut din Petersburg” — citim în 27 iulie. „Lenin în Kronstadt” — se anunță peste o zi. „Lenin nu e nicăieri” — vine vestea în 30 iulie. „Unde este Lenin?” — se scrie în 3 august. „Lenin s-a refugiat în străinătate” — anunță un ziar din Stockholm într-o zi, iar în ziua următoare din aceeași sursă: „Lenin s-a refugiat la Kronstadt, și de acolo la Stockholm”²⁹.

Incontestabil că în lunile iulie și august 1917 guvernul Kerenski, dar mai ales contrarevoluția condusă de generalul Kornilov, a avut anumite succese locale. În acest răstimp, singurul ziar social-democrat, *Die Volkswille* din Timișoara, ia o atitudine hotărâtă împotriva contrarevoluției izbucnite în iulie 1917³⁰. În același timp, chiar unele organe burgheze condamnă contrarevoluția din Rusia. Ziarul *Újság* din Cluj îl caracterizează pe Kerenski ca pe „un fals apostol”³¹, iar *Drapelul*, într-un articol de fond în care se ocupă cu evenimentele interne din Rusia, constată că revoluția este în plină desfășurare și nu se știe unde se va opri, mai ales după „politizarea” armatei și a activității muncitorilor bolșevici. „Frământările acestea au scos la suprafață mai întâi contrastele între maximalistul Lenin și socialistul național Kerenski, terminându-se lupta cu victoria lui Kerenski asupra lui Lenin”³².

În cursul lunilor august și septembrie, în centrul preocupărilor este lupta pentru putere între Kornilov și Kerenski. Apare totuși întrebarea: „Unde este Lenin?” Dintr-o informație sosită din Berlin, un ziar clujean anunță că „Lenin este în Rusia și scrie o serie de articole în *Pravda*, sub pseudonim”³³. Ziarul constată totodată că la Kronstadt leniniștii au o majoritate constantă. Peste zece zile, într-un articol de fond, ziarul îl condamnă pe Kerenski și ia atitudine alături de Lenin. Kerenski „a început un război necruțător împotriva lui Lenin și a partizanilor săi, care prin învăpăierea revoluției n-au vrut numai eliberarea Rusiei de sub despotismul și tirania țaristă, dar au vrut să-i dăruiască pacea. Din păcate, banii englezi și americani au fost mai tari decât Lenin și apostolii păcii au trebuit să dispară de pe orizont”³⁴.

Apar însă și citeva știri răzlețe despre Lenin. *Drapelul* scrie că „guvernul rusesc susține ordinul de arestare contra lui Lenin care voia să ia parte la congresul democratic”³⁵. În luna septembrie, s-a mai pomenit încă o dată de Lenin, când ziarul *Ellenzék* afirmă din nou că și partizanii săi pretind pacea imediată³⁶.

În Rusia, octombrie 1917 este o lună agitată, aducând totodată biruința revoluției socialiste. Toată presa scrie despre frământările din Rusia, despre demonstrații și pregătiri revoluționare, despre revolte în armată și activitatea revoluționară a consiliilor muncitorești din Petrograd și Kronstadt. Numele lui Lenin însă nu apare deseori în această perioadă. Doar *Drapelul* îl amintește pe Troțki ca „aderentul lui Lenin”³⁷ și *Ellenzék* anunță în ziua revoluției biruitoare că „vor să-l aresteze din nou pe Lenin”³⁸, dar în același număr, la pagina ultimelor știri, se anunță izbucnirea revoluției din Petersburg.

După cum vedem, numele lui Lenin a fost deja binecunoscut de cititorii de ziare din Transilvania, încă de la începutul anului 1917. Astfel, numele și activitatea lui nu au constituit o surpriză în zilele revoluției din octombrie 1917. Ziarul *Ellenzék*, în ziua de 9 noiembrie, publică paralel știrile necontrolate că „Kerenski s-a refugiat” și că „Lenin a fost arestat”. Totodată ne informează că „Lenin și sovietele pretind ca în interesul păcii Rusia să intre imediat în acțiune”³⁹. A doua zi același ziar anunță că „guvernarea lui Lenin ar însemna dictatura proletarilor”, că Lenin a hotărât începerea tratativelor de pace, și că prima măsură luată de el e sechestrarea băncilor și a caserilor peste tot, deoarece „vrea să exproprieze toate capitalurile în favoarea națiunii”⁴⁰.

²⁹ *Idem*, 27, 28, 30 iul., 2, 3, 7, 8 aug. 1917, nr. 171, 172, 173, 177, 180, 181.

³⁰ *Die Volkswille*, 28 iul. 1917, nr. 30.

³¹ *Újság*, 30 aug. 1917, nr. 90.

³² *Drapelul*, 31 aug. (13 sept.) 1917, nr. 90.

³³ *Ellenzék*, 11 sept. 1917, nr. 207.

³⁴ *Idem*, 22 sept. 1917, nr. 217.

³⁵ *Drapelul*, 19 sept. (2 oct.) 1917, nr. 102.

³⁶ *Ellenzék*, 24 sept. 1917, nr. 218.

³⁷ *Drapelul*, 12 (25) oct. 1917, nr. 112.

³⁸ *Ellenzék*, 8 nov. 1917, nr. 256.

³⁹ *Idem*, 9 nov. 1917, nr. 257.

⁴⁰ *Idem*, 10 nov. 1917, nr. 258.

În ziua de 10 noiembrie, *Drapelul* are în frunte articolul editorial intitulat „Nouă revoluție în Rusia”. În articolul amintit, ziarul relatează că „în fruntea situației au ajuns leniniștii, care au proclamat imediată încheiere a păcii, pe bază democratică, împărțirea moșiilor etc.”⁴¹. În ziua de 13 noiembrie se scria deja despre „pacea fără anxietăți a lui Lenin”, și se citează din *Pester Lloyd* constatarea că „Lenin nu înțelege sub condiția aceasta ceea ce au înțeles Puterile Centrale până acum ...”⁴². În articolul de fond al aceluiași ziar, citim următoarele:

„Cine poate spune ce se petrece astăzi în Rusia și ce influență vor avea aceste evenimente asupra mersului războiului și felului cum se va termina?!”

„... Dar cele ce se petrec în Rusia sînt frământările uriașe ale unui mare popor pentru a ajunge la lumină și libertate, la pace și bunăstare”.

Articolul constată în continuare că radicalismul extrem e reprezentat prin Lenin și Troțki și pune problema dacă cu Lenin în frunte revoluția va putea oare oferi „cea mai potrivită bază de pace mondială”. Cum va reuși Lenin să silească lumea la pace? — este pusă întrebarea. „Lenin vrea pace, vrea să silească lumea la pace. Dar nu orice pace, ci — cum zice el — pacea democratică, invitînd proletarii lumii întregi să încheie pace, transformînd întreaga lume după chipul și asemănarea Rusiei cum o văd astăzi”⁴³.

În presă apar o serie de știri despre întărirea pozițiilor lui Lenin. „Crește tabăra lui Lenin” — citim într-un articol; se constată că armata este alături de Lenin și „i s-a alăturat și flota baltică”⁴⁴. Se dă o luptă crîncenă între Lenin și Kerenski, Lenin „are greutate cu formarea guvernului”, dar a avut cincizeci de mii de ostași⁴⁵. În lupta dintre Kerenski și Lenin, „armata s-a alăturat lui Lenin” și biruința înclină spre bolșevici⁴⁶. Revoluția „încă nu este terminată”, lupta se dă între Kornilov, Kerenski și Lenin. Antanta în nici un caz nu va sprijini propunerile lui Lenin, dar mulți socialiști din lumea întreagă, în primul rînd „socialiștii germani din minoritate, văd în ieșirea lui Lenin la suprafață victoria adevărată a revoluției rusești”⁴⁷.

În sfîrșit, la mijlocul lunii noiembrie 1917, apare un articol cu o scurtă biografie despre Lenin. „Lenin Ilici Vladimir, care de cîteva zile este stăpînul capitalei Rusiei, aparține unei familii de nobili din guberniul Simbirsk. Tatăl său era director de liceu. Încă din tinerețe a luat parte la mișcările revoluționare împreună cu fratele său, care în 1889 a fost condamnat la moarte. A fost exilat în Siberia, de acolo a scăpat, și începînd cu anul 1907 a trăit în Elveția. În ținuta sa exterioară este modest, un om de statură mijlocie. Singurele caracteristici îi sînt energia și îndărătnicia. Este un om cu o voință hotărîtă și cu convingere statornică. Nu lucrează cu patos, se folosește mai mult de o ironie zdrobitoare, are încredere în sine și nici nu se frînge, nici nu se înclină. Astfel apare figura lui în conducerea maselor de maximaliști”⁴⁸.

În a doua parte a lunii noiembrie 1917, apar tot mai multe articole despre biruința lui Lenin. În noul guvern rus condus de Lenin sînt 14 comisari și popularitatea lui Lenin este în creștere, îndeosebi în urma propunerilor de pace⁴⁹. Se arată însă și rolul contrarevoluționar al lui Kerenski, Duhonin și al altora⁵⁰. În ziua de 27 noiembrie, atît *Drapelul* din Lugoj cît și *Ellenzék* din Cluj se ocupă în articolele de fond cu pacea rusă a lui Lenin.

Știrile din Rusia sînt pline de contradicții — scrie *Drapelul*. „Doar nici atît nu este încă lămurit că e de fapt Lenin numai un fanatic visător care crede că a sosit momentul de a transforma — nu numai Rusia — ci Europa întreagă după doctrinele sale extremiste, considerate astăzi încă ca utopii, ori e de fapt — cum zic unii — un speculant al instinctelor mulțimii în serviciul plătit al dușmanilor Rusiei” ... „Sînt însă anumite fapte. Dacă se presupune că politica lui Lenin e sinceră, atunci o pace leninistă înseamnă izbucnirea unui nou

⁴¹ *Drapelul*, 28 oct. (10 nov.) 1917, nr. 118.

⁴² *Idem*, 31 oct. (13 nov.) 1917, nr. 119.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ellenzék*, 12 nov. 1917, nr. 259.

⁴⁵ *Idem*, 13 nov. 1917, nr. 260.

⁴⁶ *Idem*, 15, 16 nov. 1917, nr. 262, 263.

⁴⁷ *Drapelul*, 2 (15) nov. 1917, nr. 120.

⁴⁸ *Ellenzék*, 13 nov. 1917, nr. 260.

⁴⁹ *Idem*, 17 nov. 1917, nr. 264.

⁵⁰ *Drapelul*, 7 (29) nov. 1917, nr. 122; *Ellenzék*, 18—26 nov. 1917, nr. 265—271.

război, și mai înverșunat decât cel de până acum — izbucnirea războiului social — care răstoarnă din temelie toate instituțiile pe care s-a bazat de veacuri viața de stat” ... „Pacea lui Lenin numai cu asemenea Europă dizolvată după rețetele celui mai extremist socialism s-ar putea încheia” ... „Nu credem — scria în concluzie articolul — să se găsească stat, fie amic sau inamic al Rusiei, care să promoveze programul leninist”⁶¹.

În aceeași zi publicistul ziarului *Ellenzék* ajunge la alte concluzii. „Faptul că bolșevicii conduși de Lenin se gîndesc în primul rînd la interesele Rusiei ce singurează din sute de rîni și nu la ceea ce latră copoii englezi, italieni și francezi care ațîță războiul — este un merit. Azi încă nu se știe cu siguranță dacă partidul lui Lenin va fi destul de tare pentru a birui asupra forțelor care stau în slujba englezilor — plătite și corupte —, dacă va reuși oare să termine războiul Rusiei și să-și îndrepte toate forțele pentru reconstruirea situației interne; este însă cert că în Rusia dorința de pace este atît de mare încît Antanta nu o mai poate înăbuși nici cu amenințări, nici cu bani”⁶².

În zilele următoare ziarul anunță că Lenin a ordonat dezarmarea parțială și anunță știrea că Rusia a trimis guvernului monarhiei austro-ungare propunerea pentru armistițiu și pace. Publică textul integral al propunerii, semnat de Lenin și Troțki, menționînd că „revoluția biruitoare a muncitorilor și țăranilor din Rusia a pus accentul pe problema păcii”⁶³.

*

Am mai arătat că presa socialistă era reprezentată numai prin organul social-democraților din Banat, ziarul *Volksuille* din Timișoara. În orașele din Transilvania, desigur, era larg răspîndit și ziarul *Népszava*, organul central al Partidului social-democrat din Ungaria. Ambele ziare au salutat cu entuziasm revoluția din octombrie. Trebuie să subliniem însă reapariția, la data de 8 octombrie 1917, a ziarului *Adevărul*, organul secției române a P.S.D.U. În numărul din 18 noiembrie 1917 apare un lung articol despre „Revoluția pentru pace în Rusia”. În acest articol citim între altele: „Lenin și Troțki și ceilalți conducători ai revoluției ruse de acum, vor rămîne pentru totdeauna adevărații apostoli ai păcii, iar muncitorimea rusă, care prin eroismul și hotărîrea sa puternică a sculat din amorțeală toate popoarele din lume — să o slăvim cu toții și s-o urmăm!” După ce descrie foarte detaliat izbucnirea și desfășurarea revoluției, precum și apelul de pace, articolul se încheie astfel: „Lenin și Troțki sînt conducătorii revoluției rusești de acum. Lenin e aproape de 50 de ani și are un trecut bogat de muncă și luptă pentru binele și dezrobirea clasei muncitoare. El a fost silit de guvernul țarului să trăiască multă vreme în străinătate ...”⁶⁴.

Prima fotografie a lui Lenin a apărut tot în ziarul *Adevărul*⁶⁵. De altfel, la începutul lunii decembrie 1917, și *Drapelul* publică un articol de fond foarte favorabil despre pacea lui Lenin. „Lenin nu caută pace cu guvernele și cu diplomația profesională, ci cu însăși popoarele, cu toate clasele sociale, cu toate partidele, numai că nu zice: cu toți oamenii separat” ... „Iar dacă ar încheia pace Lenin numai cu guvernele, ar trăda — după conceptele sale proprii — toate revendicațiunile revoluției sociale din Rusia, care, în urma firei lucrului, nu se poate restrînge în Rusia ci trebuie să fie universală”⁶⁶. În același număr se publică în extenso „textul autentic al propunerilor bolșevice de pace, semnat de Troțki și Ulianov (Lenin).

Știrile cu privire la Lenin continuă să apară în tot cursul lunii decembrie 1917. Lenin dă dispoziții telegrafice delegaților ruși trimiși la tratativele de armistițiu, „să nu fie în nici un caz îngăduitori”⁶⁷. Se reproduce articolul din *Le Temps*, în care ziarul scrie foarte cumpătat despre maximaliști și crede că a sosit timpul cînd Antanta ar trebui să recunoască guvernul lui Lenin, a cărui „existență probabil va fi trainică”⁶⁸. Sînt publicate declarațiile deputatului socialist Sneder Högland, în care acesta, după convorbirile ce le-a avut cu Lenin și alți con-

⁶¹ *Drapelul*, 14 (27) nov. 1917, nr. 124.

⁶² *Ellenzék*, 27 nov. 1917, nr. 272.

⁶³ *Idem*, 29, 30 nov. 1917, nr. 274, 275.

⁶⁴ *Adevărul*, 5 (18) nov. 1917, nr. 5.

⁶⁵ *Idem*, 26 nov. (9 dec.) 1917, nr. 8.

⁶⁶ *Drapelul*, 23 nov. (6 dec.) 1917, nr. 127.

⁶⁷ *Ellenzék*, 17 dec. 1917, nr. 287.

⁶⁸ *Idem*, 19 dec. 1917, nr. 290.

ducători comuniști, declară că situația guvernului bolșevic este puternică și speră într-o pace apropiată⁵⁹. Apar însă și știri false, ca de exemplu despre tratativele dintre Lenin și Kaledin⁶⁰.

Este cu totul firesc că tonul presei burgheze se schimbă la începutul anului 1918. Nu se mai menține o atitudine obiectivă față de Lenin și bolșevici. Discursurile și declarațiile lui Lenin ocupă totuși un spațiu considerabil și au un răsunet larg în presa burgheză. Declarațiile lui, mai ales cele referitoare la necesitatea păcii și a condițiilor de pace, sînt reproduse și comentate.

Ziarul *Gazeta Poporului* din Sibiu publică, la începutul lunii ianuarie 1918, sub titlul „Dorințele rușii de pace”, cele șase puncte ale propunerilor de pace. „De cînd au ajuns bolșevicii (oamenii lui Lenin) la putere, s-au înădîit înțelegerile cu puterile de mijloc pentru a pune sub coperiș pacea”⁶¹.

Organul de limbă germană din Sibiu *Siebenbürgisch-Deutsche Tagepost* publică părțile esențiale din discursul lui Lenin privind necesitatea încheierii „păcii”⁶². În cursul anului 1918, ziarele nu publică articole mai importante despre Lenin, se mulțumesc cu relatarea evenimentelor revoluției și ale contrarevoluției. De la începutul anului 1919 însă chiar și organul Partidului Național din Cluj, ziarul *Patria*, publică știri despre Lenin, scoțînd în evidență părțile negative. Declarațiile lui Lenin despre slăbirea mișcării revoluționare mondiale apar cu titlul „Zădărniciia revoluției universale”⁶³. Astfel, toate știrile cu privire la Lenin au o tendință dușmănoasă⁶⁴. În luna martie 1918, *Patria* scrie despre un conflict dintre Lenin și Troțki⁶⁵.

În presa burgheză din Cluj, ziarul *Ellenzék* publică și în acest timp declarațiile lui Lenin. Astfel apare Apelul lui Lenin la luptă împotriva foamei, precum și cîteva informații mai scurte despre activitatea sa⁶⁶.

În anii 1918 și 1919 are însă o importanță crescîndă presa socialistă. Pe lângă *Adevărul* și *Volkswille*, la începutul anului 1919 apar noi ziare socialiste, ca *Erdélyi Munkás la Cluj*, *Munkás Újság la Oradea*, *Szalmári Népszava la Satu Mare*, *Népakarat la Carei*, *Die Volkswacht la Bistrița*, *Die Wahrheit și Igazság la Sibiu*, *Világosság la Timișoara* și altele. De asemenea au fost larg răspîndite primele organe comuniste *Glasul Poporului* și *Revoluția Socială*, care în prima jumătate a anului au apărut la Budapesta, precum și *Foaia Țăranului* și *Bihari Vörös Újság*, publicate la Oradea.

Ziarul *Volkswille* scrie foarte obiectiv, dar în același timp își arată și rezervele față de Lenin și politica lui⁶⁷. De la începutul anului 1919 însă cele mai multe articole au un ton elogios. Este adevărat că sîntem după sfîrșitul războiului. Înfrîngerea militară a Puterilor Centrale și prăbușirea monarhiei austro-ungare au contribuit la ascuțirea luptei de clasă și la crearea situației revoluționare. Mișcarea muncitorească a luat avînt și zeci de mii de muncitori au intrat în sindicatele și partidele socialiste.

Organul socialiștilor din Satu Mare, în articolul intitulat „Tovarășul Lenin”, îl arată pe acesta ca pe un exemplu ce trebuie urmat peste tot. „În Rusia, Lenin a încercat să-și cucerească, cu ocazia alegerilor parlamentare, o majoritate a adepților săi și numai atunci a aplicat tactica specială a socialiștilor din Rusia cînd tovarășii noștri n-au obținut majoritatea în parlament”⁶⁸.

După instaurarea dictaturii proletarietului și declararea Republicii Sfaturilor din Ungaria, mai multe ziare socialiste publică textul integral al mesajului lui Lenin către sovietele maghiare⁶⁹.

Ziarul *Glasul Poporului*, la sfîrșitul lunii martie, publică sub titlul „Figuri revoluționare” o amplă biografie a lui Lenin⁷⁰. Paralel cu *Glasul Poporului*, și *Munkás Újság* din Oradea

⁵⁹ *Idem*, 20 dec. 1917, nr. 291.

⁶⁰ *Idem*, 24 dec. 1917, nr. 294.

⁶¹ *Gazeta poporului*, 6 ian. 1918, nr. 1.

⁶² *Siebenbürgisch-Deutsche Tagepost*, 25 febr. 1918.

⁶³ *Patria*, 1919, I, nr. 88.

⁶⁴ *Idem*, 1919, I, nr. 19, 40, 141, 234.

⁶⁵ *Idem*, 8 mart. 1919, nr. 19.

⁶⁶ *Ellenzék*, 31 ian., 7, 8, febr., 1919, nr. 22, 30, 31.

⁶⁷ *Volkswille*, Leninstag, 1918, nr. 1.

⁶⁸ *Szalmári Népszava*, 19 martie 1919, nr. 64.

⁶⁹ *Munkás Újság*, 23 martie 1919, nr. 38; *Szalmári Népszava*, 25 martie 1919, nr. 69.

⁷⁰ *Glasul poporului*, 27 martie 1919, nr. 9.

publică o biografie amănunțită a lui Lenin⁷¹. Organul socialiștilor din Carei, ziarul *Népakarat* a publicat articolul scris de Béla Kun despre Lenin⁷².

Pe lângă aceste biografii, presa socialistă continua să publice părți din discursurile, cuvântările și declarațiile lui Lenin. În *Adevărul* apar știri despre propunerile lui Lenin către guvernul Statelor Unite ale Americii, pentru încetarea ostilităților⁷³. *Munkás Újság* scrie elogios despre „diplomația socialismului”, inaugurată și formulată de Lenin⁷⁴. *Revoluția Socială* se ocupă aproape în fiecare număr de Lenin. Într-un număr, comentându-se o telegramă a lui Lenin trimisă lui Béla Kun pe la mijlocul lunii mai 1919, se scria că Lenin „prevede întărirea dictaturii proletare în Ungaria”⁷⁵. Peste câteva zile apar, sub titlul „Lenin și Troțki despre pacea impusă Germaniei”, declarațiile lor despre tratatul de la Versailles. Lenin a spus despre acest tratat că este „un instrument de omor politic al capitalismului Antantei”⁷⁶. Tot în acest organ apare, sub titlul „Solia lui Lenin”, discursul său intitulat „Salut muncitorilor ungari”, în care face o analiză a revoluției maghiare și a trecerii revoluției la dictatura proletară⁷⁷.

Un ultim document privindu-l pe Lenin și publicat în *Revoluția Socială* este declarația dată agenției de presă americane „United Press” despre „politica republicii sfaturilor”⁷⁸.

Declarațiile lui Lenin au fost reproduse și de ziarul socialist *Népakarat* din Timișoara⁷⁹.

În 1919, ziarele burgheze nu mai țin la obiectivitate și adoptă un ton tot mai dușmănos. Ziarul *Drapelul*, în care în anii precedenți au apărut articole favorabile revoluției, în 1919 scrie despre „răscoala țărănilor ucrainieni contra bolșevicilor” și, după ziarul *Petit Parisien*, constată că din cauza foamei generale și a anarhiei, Lenin cu greu va putea salva Rusia din „greaua sa criză”⁸⁰. Ziarul *Patria*, care nu prea reproduce discursurile lui Lenin, în iunie 1919 publică pasaje întregi din declarația lui despre „zădărnicierea” revoluției universale⁸¹.

Declarațiile lui Lenin au apărut fără comentarii. A doua zi însă *Patria* scrie cu sarcasm despre declarațiile de mai sus și îl atacă dur pe Lenin⁸².

În *Patria*, după prăbușirea Republicii Sfaturilor din Ungaria, apare știrea că Lenin a ținut o întrunire populară la Moscova, „spre a convinge opinia publică că ar fi în propriu interes să nu desopereze în urma înfringerii bolșevicilor maghiari, și să continue lupta”⁸³.

În toamna anului 1919, ziarele se ocupă în primul rând cu declarațiile de pace ale lui Lenin. Astfel, ziarul socialist *Népakarat* publică „condițiile de pace ale lui Lenin”. Printre cele 11 puncte figurează dreptul fiecărui popor de a-și alege liber forma de guvernământ, guvernele alese vor fi respectate, să se înceteze blocada împotriva Rusiei și să fie refăcută libertatea comerțului, acordarea unei amnistii și eliberarea prizonierilor de război⁸⁴. Peste 6 săptămâni, tot în acest organ social-democrat citim că Lenin a propus în Consiliul comisarilor poporului să se organizeze votul soldaților de pe front în privința păcii sau a continuării luptelor⁸⁵.

Despre propunerea de pace a lui Lenin a apărut un articol și în organul laburiștilor englezi, în ziarul *Daily Herald*. Păcerea colonelului Melane este că condițiile de pace ale lui Lenin sint acceptabile. Acest articol este reprodus tot de ziarul *Népakarat*⁸⁶. Articolul amintit este urmat de un alt articol, reprodus de data aceasta după *l'Humanité*. În acest articol este

⁷¹ *Munkás Újság*, 27 martie 1919, nr. 40.

⁷² *Népakarat* (Carei), 30 martie 1919, nr. 8.

⁷³ *Adevărul*, 31 martie (13 apr.) 1919, nr. 13.

⁷⁴ *Munkás Újság*, 11 apr. 1919, nr. 55.

⁷⁵ *Revoluția Socialistă*, 18 mai 1919, nr. 22.

⁷⁶ *Idem*, 22 mai 1919, nr. 23.

⁷⁷ *Idem*, 8, 19 iun. 1919, nr. 28, 31.

⁷⁸ *Idem*, 31 iul. 1919, nr. 43.

⁷⁹ *Népakarat*, 19 aug. 1919, nr. 27.

⁸⁰ *Drapelul*, 16 (29) apr. 1919, nr. 39.

⁸¹ *Patria*, 5 iun. 1919, nr. 88.

⁸² *Idem*, 6 iun. 1919, nr. 89.

⁸³ *Idem*, 10 aug. 1919, nr. 141.

⁸⁴ *Népakarat*, 4 oct. 1919, nr. 64.

⁸⁵ *Idem*, 12 nov. 1919, nr. 96.

⁸⁶ *Idem*, 19 nov. 1919, nr. 102.

prezentată personalitatea lui Lenin și iubirea țăranilor față de el, care e stimat de „țărani religioși ca un profet”⁸⁷.

În luna decembrie 1919 mai apar câteva articole despre Lenin. *Patria* anunță că Lenin a publicat un manifest la Leningrad, în care declară că „guvernul sovietelor este dispus să ofere pacea în condițiuni acceptabile pentru toată lumea”⁸⁸. Un nou ziar socialist din Timișoara, ziarul *Munkáslap*, publică după *Daily Herald* o scrisoare a lui Lenin adresată unei gazete americane. În această scrisoare Lenin declară că menține și pe mai departe țelul politicii: vrea încheierea păcii pe baza condițiilor comunicate mai de mult guvernelor Antantei. Rusia sovietică nu va face propagandă în străinătate și se vor restabili legăturile economice care au fost întrerupte⁸⁹.

După cum am văzut, la sfârșitul anului 1919, presa burgheză manifestă în general o atitudine dușmănoasă față de politica lui Lenin. Presa social-democrată are rezerve accentuate și acestea se întilnesc atît în articolele ziarului *Adevărul*, cit și în cele apărute în *Wahrheit*, *Volkswille*, *Munkáslap* și *Erdélyi Munkás*. Presa cu tendințe comuniste a dispărut temporar, în același timp cînd Republica Sfaturilor din Ungaria s-a prăbușit. La începutul anului 1920 începe însă o nouă cristalizare în mișcarea muncitorească și apar noi ziare socialiste la Cluj, Brașov, Tirgu Mureș, Arad, care vor avea o linie leninistă.

Poziția puterii sovietice s-a întărit în 1920, cu toate că noi forțe contrarevoluționare au pornit la atac. Abia în primăvara anului 1921 începe contrarevoluția lui Wrangel, războiul ruso-polonez cu intervențiile militare în Orient, Siberia și Caucaz. Paralel cu intensificarea contrarevoluției, presa burgheză începe un atac furibund împotriva lui Lenin. În *Patria* un publicist de seamă, Gheorghe Stoica, publică un articol în care susține că trebuiesc mobilizate toate forțele externe și interne împotriva bolșevismului și împotriva ideilor lui Lenin, trebuie creată ideologia unui socialism naționalist⁹⁰.

Ziarul *Patria*, în articolul „Lenin despre tratatul cu Estonia”, scria că „Lenin a declarat că Rusia se arată împăciuitoare, fiindcă este absolut inutil să verse singele proletariului pentru acest mic teritoriu care de altfel nu e părăsit pentru totdeauna”. După ziar, Lenin a spus textual următoarele: „Estonia trece printr-o perioadă asemănătoare cu aceea a Rusiei sub Kerenski. Dar, în curînd, sovietele vor triumfa și în Estonia inevitabil, și atuncea Rusia va încheia o nouă pace”⁹¹. Nu trece nici o lună și *Patria*, sub titlul „Ce crede Lenin despre pace”, publică știrea despre declarația lui Lenin, dată unui ziarist american. Guvernul sovietic — declară Lenin — „nu e în pericol de a fi răsturnat prin mijloace de forțe militare”⁹². La începutul lunii aprilie, despre mesajul lui Lenin către muncitorimea engleză citim tot în *Patria*: „Trimisul muncitorimii engleze la Moscova, Georges Landsbury, s-a întors de la Moscova și la o întrunire publică a citit un mesaj al lui Lenin în care îndemna muncitorimea să se organizeze, să nu-și fărâmițeze energia prin greve inutile, să nu-și știrbească unirea prin răcoale premature și să pregătească transformarea societății prin revoluția pașnică; să nu recurgă prea curînd la violențe”⁹³.

Mesajul lui Lenin către muncitorimea engleză este larg reprodus și în organul socialiștilor din Banat, ziarul *Arbeiter Zeitung*⁹⁴. Astfel, în primăvara anului 1920 apar în presă diferite fragmente din discursurile lui Lenin. Ziarul *Ellenzék*, ocupîndu-se cu ofensiva de pace a Rusiei, dă amănunte din expunerea sa despre programul său de pace⁹⁵. Discursul lui Lenin la ședința Comitetului Central executiv al sovietelor despre situație externă și economică a Rusiei, este reprodus în *Ellenzék* și în organul socialist *Munkáslap*⁹⁶. În acest discurs, Lenin a cerut încetarea blocadei, pacea cu Estonia și rezolvarea problemei Caucazului și a popoarelor orientale.

⁸⁷ *Idem*, 20 nov. 1919, nr. 103.

⁸⁸ *Patria*, 14 dec. 1919, nr. 234.

⁸⁹ *Munkáslap*, 5 dec. 1919, nr. 115.

⁹⁰ *Patria*, 10 febr. 1920, nr. 29.

⁹¹ *Patria*, 28 febr. 1920, nr. 43.

⁹² *Idem*, 24 martie 1920, nr. 65.

⁹³ *Idem*, 2 apr. 1920, nr. 73.

⁹⁴ *Arbeiter Zeitung*, 7 apr. 1920, nr. 79.

⁹⁵ *Ellenzék*, 3 martie 1920, nr. 43.

⁹⁶ *Idem*, 23 martie 1920, nr. 62; *Munkáslap*, 20 mart. 1920, nr. 70.

Presa socialistă reproduce pe larg discursul lui Lenin ținut la congresul sindicatelor ruse despre colaborarea muncitorilor și țăranilor în perioada de tranziție de la capitalism la socialism. „Fără colaborarea muncitorilor și țăranilor — spunea Lenin — nu se poate realiza socialismul”⁹⁷. Apar fragmente importante și din discursul lui Lenin ținut la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist din Rusia. Vorbind despre situația politică, Lenin a spus [printre altele: „Să nu credem că dintr-o zi în alta putem scăpa țara de foamete. Această luptă va fi mai dură decât cea mai crâncenă luptă de pe cîmpul de bătaie; dar este și mai importantă, deoarece ne apropiem de realizarea țelurilor noastre esențiale ... Energiile noastre și conștiința noastră să fie concentrate în viața economiei de stat ... Știm că sovietele corespund în întregime intereselor muncitorimii. Muncitorimea din toate țările își îndreaptă privirile spre noi și așteaptă biruința noastră”⁹⁸.

Publicistul englez Arthur Ransome a avut în mai multe rânduri ocazia de a vorbi cu Lenin. Ultima lor convorbire a fost cea din 1919, și ziarul *Munkáslap* reproduce relatările lui Ransome în mai 1920. Lenin a vorbit la început despre situația politicii mondiale. „Mă tem — spunea Lenin — că capitaliștii Angliei și Franței vor folosi evenimentele de ieri ale Internaționalei ca pretext pentru acțiuni împotriva noastră. Ei vor spune: cum să-i lăsăm în pace pe comuniști cînd aceștia sînt gata să aprindă făclia revoluției peste tot. Ia aceasta eu ăș răspunde: Noi sîntem în război — Messieurs — și, tot așa cum dvs. ați încercat să faceți revoluție în Germania cînd ați fost în război cu ei, iar din partea ei Germania a făcut totul de a crea situații neplăcute în Irlanda și India, tot așa, în timp ce sîntem în război cu dvs. noi vom folosi toate mijloacele de care dispunem. Dar v-am spus dvs. că sîntem dispuși la pace” ... „Sînt convins că ne-am putea înțelege, bineînțeles în cazul dacă am dori această înțelegere. Poate că Anglia și America ar fi dispuse pentru aceasta, dacă mințile lor nu ar fi legate de Franța. Dar o intervenție serioasă cu greu se mai poate închipui. Trebuie să învețe toată lumea că Rusia niciodată nu va putea guverna în așa fel ca India, iar trimiteria trupelor la noi ar însemna ca acestea să fie trimise ca la o universitate comunistă”. În privința revoluției Lenin a declarat: „Revoluția nu depinde de propagandă. Dacă nu sînt date condițiile necesare ale revoluției, nici o propagandă nu poate urgenta sau împiedeca aceasta” ... În sfîrșit, cu privire la Internaționala a II-a și la persoana lui Macdonald, Lenin a spus următoarele: „Mă bucur că în locul lui Henderson vine Macdonald; e firesc că pe Macdonald nu-l putem privi ca pe un marxist, dar este foarte important că pe dlui îl interesează teoria; în această privință avem încredere în el și sperăm că va pune toată străduința în a înțelege ce este la noi. Mai mult nici nu cerem”⁹⁹.

Presa socialistă se ocupa pe larg și cu problema națională în articolul „Lenin și dreptul la autodeterminare”¹⁰⁰, apărut în *Munkáslap*. Ziarul reproduce, de fapt, materialul apărut în *l'Humanité* și conține disputa între Lenin, Buharin și Piatakov despre problema dreptului la autodeterminare al popoarelor¹⁰¹.

Ziarele burgheze publică și în vara anului 1920 știri despre Lenin. Sînt relatate luptele politice între partide, arătîndu-se că „sufletul bolșevismului” este Lenin¹⁰². Un alt ziar, ocupîndu-se de răsunetul scrisorii adresate muncitorilor englezi, constată că Churchill l-a acuzat pe Lenin cu „trădarea” cauzei Antantei și că, după informațiile presei burgheze, și muncitorii „au luat în nume de rău scrisoarea lui Lenin”¹⁰³.

Presa socialistă — îndeosebi cea din Oradea, Timișoara și Brașov — are o atitudine tot mai pozitivă față de politica lui Lenin. Lupta Rusiei sovietice este condusă de Lenin — scrie *Erdélyi Népszava*¹⁰⁴. Condițiile lui Lenin pentru „o împăcare cu socialiștii” sînt reproduse în *Arbeiter Zeitung*¹⁰⁵. Discursul lui Lenin la Congresul Internaționala a III-a este pe larg reprodus și aprobat de unele organe socialiste¹⁰⁶, dar în același timp este comentat cu rea-credință

⁹⁷ *Munkáslap*, 23 apr. 1920, nr. 97; *Arbeiter Zeitung*, 13 mai 1920, nr. 108.

⁹⁸ *Munkáslap*, 18 mai 1920, nr. 114.

⁹⁹ *Idem*, 20 mai 1920, nr. 116.

¹⁰⁰ *Idem*, 28 mai 1920, nr. 121.

¹⁰¹ *Ibidem*.

¹⁰² *Ellenzék*, 16 iun. 1920, nr. 125.

¹⁰³ *Patria*, 19 iun. 1920, nr. 130.

¹⁰⁴ *Erdélyi Népszava*, 4 iul. 1920, nr. 1.

¹⁰⁵ *Arbeiter Zeitung*, 23 iul. 1920, nr. 165.

¹⁰⁶ *Erdélyi Népszava*, 1 sept. 1920, nr. 54.

de presa burgheză, deși ziarul *Patria* citează părți importante din discurs. „Revoluția noastră nu a făcut nici un pas înapoi, numai tot înainte ... E adevărat că zilnic trebuie să facem compromisuri cu Apusul; aceste compromisuri însă ne și dau ajutor. Când am luat puterea în mină nu am avut armată, azi nu există armată în lume unde să nu avem partidul nostru”¹⁰⁷.

Organul socialiștilor din Oradea, în septembrie 1920, citează pe larg din discursul lui Lenin despre războiul ruso-polonez¹⁰⁸. În același număr al organului socialist din Oradea apare și declarația elogioasă a lui Bernard Shaw despre Lenin. Peste citeva săptămâni este publicat apelul lui Lenin către socialiștii germani și francezi. În acest manifest Lenin face apel la socialiștii germani și francezi, somându-i să se debaraseze de elementele oportuniste de dreapta și să rupă relațiile lor cu socialpatrioții¹⁰⁹.

În sfârșit, apare și un articol teoretic. Este vorba de recenzia cărții lui Lenin „Stingismul, boala copilăriei comunismului”¹¹⁰.

Mai apar și alte articole despre Lenin în presa socialistă, spre sfârșitul anului 1920. *Arbeiter Zeitung* reproduce părțile mai importante din discursul lui Lenin despre politica Rusiei viitoare¹¹¹. Noul ziar socialist din Tîrgu Mureș, în articolul de fond, se ocupă cu personalitatea lui Lenin¹¹². *Népszava* din Oradea publică articolul unei sculptorițe engleze (Mrs. Sheridan), care povestește că Lenin, „deși foarte ocupat, a fost un model extraordinar pentru ea” în timpul cît ea a lucrat la statuia lui Lenin¹¹³. Spre sfârșitul anului mai apar fragmente din discursul ținut la Moscova, despre „concesiile făcute străinilor”. În acest discurs — după cum relatează *Népszava* — Lenin a spus, printre altele: „Prin faptul că am făcut concesii economice Americii în Siberia, vrem să ascuțim contradicțiile între ei și Japonia ... Prin concesiile făcute capitaliștilor străini vom cîștiga o biruință morală asupra statelor burgheze, pe care le obligăm să ne ajute în loc de a împiedeca dezvoltarea noastră. Sintem nevoiți să recurgem la acest mijloc, deoarece un singur stat nu este în stare de a nimici capitalismul mondial”¹¹⁴.

*

După înfringerea contrarevoluției și consolidarea puterii sovietelor, tonul presei se schimbă și mai mult. Presa burgheză, în anii de după 1920, este unanimă în atacurile împotriva sovietelor și împotriva lui Lenin. Presa social-democrată de asemenea are o atitudine tot mai dușmănoasă, iar presa comunistă folosește un ton elogios.

Ziarul social-democrat din Cluj *Közdelem* publică scrisoarea lui Seratti către Lenin, în care Seratti motivează de ce nu pot accepta socialiștii italieni concepția lui Lenin despre organizarea partidului și a Internaționalei¹¹⁵. Organul socialiștilor din Timișoara, *Munkáslap*, recenzind cartea lui Lenin „Stingismul, boala copilăriei comunismului”, acceptă întru totul concepția lui Lenin. Jumătatea articolului era cenzurată, dar cu toate acestea ne putem da seama de opinia recenzentului. „În tratarea acestei probleme iese la iveală mult mai mult genialitatea lui Lenin decît în celelalte lucrări ale lui: capacitatea sa de a recunoaște cauzele, adevărate chiar în manifestările de viață în aparență neînsemnate ale proletariatului” — citim în recenzie. Iar concluziile autorului recenziei sînt expuse astfel: „Această carte este rezultatul iubirii lui Lenin ce o simte față de proletariat și care se manifestă în demascarea tuturor greșelilor și rătăcirilor. Cartea este însă în același timp și rezultatul simțului de răspundere al unui mare conducător, care nu ‘dictează’ maselor, dar nu face concesii nici instincțelor neproletare, nu e lingușitorul proletariatului, dar are încredere în acesta; conduce masele cînd le învață și dă educație cînd conduce luptele. Lenin simte cu masele, este înrădăcinat în mase. Din fiecare pagină a cărții putem simți aceasta. Teoreticianul Lenin apare în această

¹⁰⁷ *Patria*, 26 aug. 1920, nr. 163.

¹⁰⁸ *Erdélyi Népszava*, 12 sept. 1920, nr. 61.

¹⁰⁹ *Idem*, 2 oct. 1920, nr. 78.

¹¹⁰ Kóbor Kelemen, *Lenin a radikalizmusról*, în *Erdélyi Népszava*, 9 oct. 1920, nr. 84.

¹¹¹ *Arbeiter Zeitung*, 17 oct. 1920, nr. 235.

¹¹² *Marosvölgyi Munkás*, 28 nov. 1920, nr. 13.

¹¹³ *Népszava*, 8 dec. 1920, nr. 97.

¹¹⁴ *Idem*, 14 dec. 1920, nr. 101.

¹¹⁵ *Közdelem*, 1921, nr. 39, 41.

carte în fața noastră ca conducătorul maselor, ca teoreticianul și strategul revoluției sociale, așa cum este de altfel și cunoscut de trei ani de proletariatul mondial”¹¹⁶.

În primăvara anului 1921, contradicțiile și luptele între comuniști și social-democrați se ascut. Aceasta va avea un ecou în privința aprecierii lui Lenin. La Cluj, de exemplu, în prima jumătate a anului 1921 apar trei ziare socialiste: *Tribuna socialistă*, reprezentând linia reformistă, *Küzdelem*, organul centristilor, și *Fáklya*, cu o orientare hotărât comunistă. Când *Fáklya* publică articolul despre „politica reală a lui Lenin și Kautsky”, arătând linia justă a lui Lenin și poziția oportunistă și de trădare a lui Kautsky¹¹⁷, atunci *Küzdelem*, în articolul „Leniniștii se dau înapoi” critică aspru politica inaugurată de Lenin¹¹⁸.

Organul socialiștilor din Sibiu, *Der Kampf*, în aprilie 1921 publică discursul lui Lenin despre problema țărănească, discurs ținut la Congresul al X-lea al Partidului Comunist din Rusia¹¹⁹. În iulie, tot în acest organ apar ample fragmente din discursul lui Lenin ținut la cea de-a treia conferință unională rusă despre situația din Rusia sovietică¹²⁰. Scrisoarea lui Lenin privitoare la foametea din Rusia apare în organele comuniștilor din Tirgu Mureș și Arad, în luna august 1921¹²¹. La aceasta se adaugă: „Guvernul sovietic așteaptă ajutorul muncitorilor din industrie și ateliere precum și de la mica țărănime ... Cei care au petrecut o viață lungă în lupta dusă împotriva capitalismului pot aprecia starea gravă a proletariatului rus. Aceștia își vor da seama că Rusia trebuie ajutată. Sarcina cea mai grea în lupta dusă împotriva capitalismului o are în primul rând Rusia, și de aceea se îndreaptă furia capitaliștilor împotriva ei. Noi însă sintem convinși că muncitorimea, cu cea mai mare energie și abnegație, va porni repede în ajutorul proletariatului rus”¹²².

Arbeiter Zeitung, organ social-democrat, în octombrie 1921 publică fragmente din discursul lui Lenin care a avut ca subiect: lupta pentru menținerea puterii sovietelor¹²³. Organul comuniștilor din Tirgu Mureș, la a patra aniversare a revoluției proletare ruse, consacră un articol elogios personalității lui Lenin¹²⁴.

În mod firesc, și presa burgheză publică din cînd în cînd, pe lângă știri, și articole despre Lenin. Dar, după cum am mai arătat, toate articolele au un ton dușmănos, de multe ori injurios la adresa lui Lenin. Astfel de articole apar în *Patria*, *Ellenzék*, *Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt* și în alte organe ale burgheziei în anul 1921. În anii 1922—1923 ziarele se ocupă mai mult de știrile „senzaționale” privitoare la atentatele împotriva lui Lenin și la boala sa.

Despre boala lui Lenin presa socialistă începe să scrie în aprilie 1922¹²⁵. Starea „tovarășului” Lenin este urmărită cu atenție de organul sindicatelor comuniste, ziarul *Munkás*¹²⁶. În acești ani citim însă mult mai puțin despre Lenin. Lipsa este justificată. Activitatea sa este redusă la minimum. Este deci normal ca în câteva articole scrise despre Lenin locul primordial să-l ocupe munca sa teoretică. Ziarul *Előre* publică o știre scurtă despre expunerea lui Lenin în Consiliul comisarilor poporului, discurs în care Lenin declară că Rusia nu se alătură la pretențiile de despăgubiri de război ale Franței¹²⁷. Tot în acest ziar este reprodușă și declarația lui Lenin despre conferința internațională muncitorească¹²⁸. Ziarul *Munkás* anunță că Lenin a fost ales președinte de onoare al Internaționalei Comuniste¹²⁹.

În cursul anului 1925 apar și două recenzii despre un studiu al lui Lenin. Ziarul *Munkás* recenzează studiul lui Lenin despre Karl Marx, apărut la Berlin în colecția „Biblioteca Muncă și Știință”¹³⁰. Despre studiul lui Lenin, recenzentul periodicului *Új Harcos* constată

¹¹⁶ *Munkáslap*, 27 febr. 1921, nr. 21.

¹¹⁷ *Fáklya*, 17 apr. 1921, nr. 21.

¹¹⁸ *Küzdelem*, 1921, nr. 93.

¹¹⁹ *Der Kampf*, 10 apr. 1921, nr. 3.

¹²⁰ *Idem*, 17 iul. 1921, nr. 23.

¹²¹ *Marosvölgyi Munkás*, 14 aug. 1921, nr. 33; *Munkás*, 21 aug. 1921, nr. 23.

¹²² *Munkás*, 21 aug. 1921, nr. 23.

¹²³ *Arbeiter Zeitung*, 26 oct. 1921, nr. 244.

¹²⁴ *Marosvölgyi Munkás*, 4 dec. 1921, nr. 1.

¹²⁵ *Előre*, 2 apr. 1922, nr. 14.

¹²⁶ *Munkás*, 27 mai, 3 iun., 1 iul., 15 iul., 1923, nr. 1, 2, 6, 8.

¹²⁷ *Előre*, 26 febr. 1923, nr. 9.

¹²⁸ *Idem*, 9 apr. 1923, nr. 11.

¹²⁹ *Munkás*, 27 mai 1923, nr. 1.

¹³⁰ *Idem*, 19 aug. 1923, nr. 13.

următoarele : „Lucrarea lui Lenin are două virtuți principale. În primul rînd ea este scurtă și într-un spațiu de două coli de tipar cuprinde toate domeniile marxismului. Cea de-a doua însemnătate a lucrării constă în faptul că autorul este interpretatorul cel mai autentic al lui Marx. În acest studiu, teoria lui Marx este expusă de acela care a făcut cel mai mult și și-a sacrificat întreaga viață pentru înfăptuirea acestor teorii”¹³¹.

În ziua de 22 ianuarie 1924 a murit Lenin. Toată presa nu numai că publică vestea morții sale, dar se ocupă în articole lungi de viața și activitatea lui. Moartea sa este primită cu durere nu numai de comuniști, care în acest timp își duc lupta deja în condițiile ilegalității, dar și de partidele socialiste și sindicatele amsterdamiste. Presa comunistă, în urma teroarei, era aproape nimicită în Transilvania. Nici social-democrații n-au mai avut ziare decît la Cluj și Timișoara. Au apărut însă într-un număr considerabil organele sindicatelor unitare-comuniste și libere-amsterdamiste. Toată presa muncitorească și-a depus omagiul în fața memoriei lui Lenin.

Ziarul *Munkás* anunță vestea morții lui Lenin în articolul „Lenin a murit — trăiască revoluția”¹³². În zilele următoare scrie detaliat despre „ultimul drum al tovarășului Lenin” și comunică că „întreaga Rusie era de față la înmormîntarea sa”¹³³. Pe lângă acestea, ziarul mai publică și o serie de articole despre Lenin, semnate de scriitori cu renume în mișcarea comunistă de atunci. Astfel scriitorul Mózes Kahána — sub pseudonimul Pál Tértitő — scrie articolul „La moartea lui Lenin”, Sándor Szatmári despre „Tovarășul Lenin ca om” și Béla Illés „La catafalcul tovarășului Lenin”¹³⁴.

Organele Partidului social-democrat din Cluj: *Tribuna Socialistă* și *Romániai Népszava*, precum și *Arbeiter Zeitung* din Timișoara, apreciază de asemenea rolul lui Lenin în mișcarea muncitorească și în viața statului sovietic. Ziarele sindicale, atît cele cu tendințe unitare-comuniste: *Lemnarul*, *Famunkás*, *Holzarbeiter*, *Muncitorul pielar*, *Bőripari Munkás*, *Muncitorul îmbrăcămîntei*, *Bekleidungs-Arbeiter*, *Ruházati Munkás*, cît și cei cu concepții amsterdamiste social-democrate: *Metalurgistul*, *Eisenarbeiter*, *Vas- és fém munkás*, *Typograph*, *Constructorul*, *Bauarbeiter*, *Építőmunkás* și altele l-au omagiat pe Lenin.

Iată de exemplu cum scrie ziarul *Constructorul*, organ al sindicatelor muncitorilor constructori, una dintre uniunile cu influență exclusiv social-democrată: „Cu moartea lui Lenin dispare de pe teatrul istoriei universale cea mai legendară figură a timpurilor din urmă” „. . . Cu toate că noi nu am putut adopta niciodată orbește toate punctele revoluționare formulate pentru mîntuirea proletariatului, totuși, la vestea morții sale, ni se umple inima de durerea frățească, căci oricare au fost rezultatele încercărilor sale: este de netăgăduit că prin munca sa supraomenească, după ce a înlăturat rămășițele despotismului țarist, a dat lovitură cea mai puternică pentru a dărîma din temelii orînduirea socială putredă de azi”¹³⁵.

La moartea lui Lenin articolul cel mai de seamă a fost publicat în organul Uniunii Muncitorilor Grafici din România, în săptămînalul *Typograph*, care apărea la Cluj. În limbile română, maghiară și germană au apărut, în chenar de doliu și cu fotografie, trei articole de 900 de rînduri despre Lenin¹³⁶. „O jalnică veste au răspîndit săptămîna aceasta firele telegrafice: *Wladimir Ulianoff Lenin*, întemeietorul republicii sovietice ruse, și-a dat sfîrșitul luni, la 21 ianuarie”. Autorul arată în continuare că în privința scopului, adică a dezrobirii proletariatului, „noi mergem pe același drum cu Lenin”, în consecință „moartea lui atinge la fel de dureros toate păturiile proletariatului; tocmai din acest motiv doliul comunistilor ruși este și doliul nostru.”

În încheiere, autorul scrie următoarele: „Am fi prea mărginiți și am tăgădui că sîntem proletari dacă în aceste momente de doliu nu am recunoaște și meritele acestui mare și genial luptător al proletariatului, — și dacă nu ne-am închina drapelul în semn de doliu deasupra proaspătului mormînt de lângă Kremlin, cu onorul și respectul ce i se cuvine bra-vului luptător”.

¹³¹ *Új Harcos*, 28 iun. 1923, nr. 2.

¹³² *Munkás*, 27 ian., 3 febr. 1924, nr. 7, 9.

¹³³ *Idem*, 31 ian., 3 febr. 1924, nr. 6, 7.

¹³⁴ *Munkás*, 3, 10 febr. 1924, nr. 7, 9.

¹³⁵ *Constructorul*, febr. 1924, nr. 2.

¹³⁶ *Typograph*, 26 ian. 1924, nr. 4.

Acest material abundant constituie numai o parte a materialului existent. Nu conține însă decît presa socialistă — lipsind cîteva organe importante din aceasta, mai ales din Brașov (*Desrobirea*, *Előre*, *Világosság*), Sibiu (*Igazság*) și Timișoara (*Înainte*). Din presa burgheză au fost depistate numai organele principale din Cluj și numai cîțiva ani din unele ziare de importanță mai mare din Brașov, Sibiu, Lugoj. Chiar în forma actuală însă, cele de față constituie o dovadă privind popularitatea personalității lui Lenin în Transilvania.

LUDOVIC JORDÁKY

THE FIGURE OF LENIN IN THE NEWSPAPERS IN TRANSYLVANIA IN THE PERIOD OF 1917—1924

(Abstract)

In his paper the author occupies with the figure of the great revolutionist Lenin, and tries to present how had appeared at the beginning in the transylvanian periodicals during the years of his life (1917—1924). Follows with attention the bourgeois and workerclass newspapers, published in this time in rumanian, hungarian and german languages.

In the first period of the revolution, in the years 1917—1918, also several democratical bourgeois periodicals had followed with sympathy the activity of Lenin, inspecially his activity concerning the peace and the fight against the russian absolutism and despotism. In this sphere of thought the jurnal *Drapelul* (Lugoj) and *Ellenzék* (Cluj) had a radical accent. After the victory of the October Revolution and the beginning of the revolutionary socialists policy initiated and led by Lenin, the bourgeois periodicals had changing his tone and had taken a hostile attitude against Lenin.

The socialist press follows with a great sympathy the role of Lenin. The newspapers *Adevărul*, *Volkswille*, *Erdélyi Munkás* and the others occupies with every manifestations of Lenin. The death of the great revolutionist and thinker plunge into mourning the hole working movement. Not only the communist press, but also the socialdemocratic and trade-union newspapers had remembered in large articles about the great leader of the russian and world proletariat.